

SESSION ORDINAIRE 2025-2026

17 OCTOBRE 2025

PARLEMENT DE LA RÉGION
DE BRUXELLES-CAPITALE

PROPOSITION

**visant à instituer une commission d'enquête
parlementaire sur la gestion du projet Métro 3,
suite au rapport de la Cour des comptes**

(déposée par Mme Françoise DE SMEDT (FR), MM. Oliver
RITTWEGER de MOOR (FR) et Jan BUSSELEN (NL))

GEWONE ZITTING 2025-2026

17 OKTOBER 2025

BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT

VOORSTEL

**tot oprichting van een parlementaire
onderzoekscommissie over het beheer van het
Metro 3-project, naar aanleiding van het
rapport van het Rekenhof**

(ingediend door mevrouw Françoise DE SMEDT (FR), de
heren Oliver RITTWEGER de MOOR (FR) et
Jan BUSSELEN (NL))

Résumé*

*La proposition a pour but de décider l'institution d'une
commission d'enquête sur le chantier du Métro 3.*

* Résumé établi par les services du Parlement.

Samenvatting*

*Het voorstel heeft tot doel te beslissen over de inrichting
van een onderzoekscommissie met betrekking tot de werf
van de Metro 3.*

* Samenvatting opgesteld door de diensten van het parlement.

Développements

Dans son rapport, la Cour des comptes dresse un tableau catastrophique du projet Métro 3: un coût estimé qui a explosé, passant de 1,3 milliard d'euros en 2012 à près de 4,8 milliards d'euros en 2024. Un consortium privé (SM Toots: Besix - Jan de Nul - Franki) qui a refusé d'exécuter les travaux et refusé de justifier un surcoût de 150 millions d'euros et un retard de huit ans pour le projet Constitution; un projet Métro 3 truffé de violations de la loi sur les marchés publics; des fautes d'imprévoyance majeures – sous-estimation des coûts totaux du projet dès le départ, manque d'études préliminaires approfondies...

Face à la gravité des constats de la Cour des comptes, nous proposons la création d'une commission d'enquête parlementaire sur le projet Métro 3. Cette commission devra faire toute la lumière sur:

- les responsabilités politiques et administratives dans toutes les défaillances du projet, de sa conception à ce jour;
- la transparence totale sur l'attribution et l'exécution de tous les appels d'offres et de l'ensemble des marchés publics du dossier du Métro 3;
- le rôle et les responsabilités du consortium SM Toots, de la STIB et de Beliris dans ce fiasco;
- les choix financiers et techniques ayant conduit à une explosion des coûts et leurs incidences sur la Région.
- les atteintes à la transparence et au contrôle démocratique.

La Cour des comptes a notamment constaté des risques insuffisamment maîtrisés sur le plan:

- de la planification stratégique, qui résulte d'un processus décisionnel incohérent et d'une évaluation ex ante peu rigoureuse, et qui se heurte aux interdépendances mal assurées entre des politiques publiques de mobilité et d'aménagement du territoire, qu'elles soient organisées à l'échelon régional ou interfédéral;
- du pilotage, qui est caractérisé par un manque de transparence et de prudence, qui donne lieu à des difficultés de coordination entre les différents acteurs du projet et qui ne prend pas appui sur les avis des organes participant à la gestion des infrastructures de mobilité;

Toelichting

Het Rekenhof schetst in zijn rapport een rampzalig beeld van het Metro 3-project. De geraamde kosten rijzen de pan uit van 1,3 miljard euro in 2012 tot bijna 4,8 miljard euro in 2024. Het privéconsortium (tijdelijke vennootschap Toots: Besix - Jan de Nul - Franki) weigerde om de werken uit te voeren en om de meerkosten van 150 miljoen euro en een vertraging van acht jaar voor het project Grondwet te rechtvaardigen. Het Metro 3-project vormt een aaneenrijging van overtredingen op de wet inzake overheidsopdrachten. Er zijn grote fouten gemaakt door kortzichtigheid: onderschatting van de totale projectkosten vanaf het begin, gebrek aan grondige voorstudies enzovoort.

Gezien de ernst van de bevindingen van het Rekenhof stellen we voor om een parlementaire onderzoekscommissie op te richten over het Metro 3-project. Die commissie moet een volledig licht werpen op:

- de politieke en administratieve verantwoordelijkheden voor alle tekortkomingen van het project, van de ontwerpfasen tot op heden;
- de gunning en uitvoering van alle aanbestedingen en overheidsopdrachten in het Metro 3-dossier, waarover volledige transparantie moet worden geboden;
- de rol en verantwoordelijkheden van het door de tijdelijke vennootschap Toots gevormde consortium, de MIVB en Beliris in dit fiasco;
- de financiële en technische keuzes die hebben geleid tot een explosie van de kosten en de gevolgen daarvan voor het gewest;
- het gebrek aan transparantie en het verhinderen van democratische controle.

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de risico's onvoldoende onder controle zijn op het vlak van:

- de strategische planning, die het resultaat is van een onsaamhangend besluitvormingsproces en een weinig rigoureuze evaluatie vooraf, en die stuit op een slechte onderlinge afstemming tussen het overheidsbeleid inzake mobiliteit en ruimtelijke ordening, ongeacht of dat beleid op gewestelijk dan wel op interfederaal niveau is georganiseerd;
- de aansturing, die wordt gekenmerkt door een gebrek aan transparantie en voorzichtigheid, waardoor coördinatieproblemen ontstaan tussen de diverse betrokkenen en die niet steunt op de adviezen van de instanties die betrokken zijn bij het beheer van de mobiliteitsinfrastructuur;

- de la conception, qui ne se fonde pas sur des études préliminaires approfondies, et de l'exécution, qui est pénalisée par des documents d'appels d'offres contenant des ambiguïtés et des erreurs, le suivi des programmes laissant place à une mise en œuvre imprudente;
- de la légalité, qui n'est pas systématiquement respectée dans la gestion des marchés publics;
- du financement, dans la mesure où, selon les prévisions 2024, la Région de Bruxelles-Capitale accuse un déficit de financement du projet Métro 3 de près de 4 milliards d'euros.

Un manque de transparence du lancement du projet au processus d'audit

La Cour des comptes souligne le manque de transparence qui a entravé son processus d'audit. Ainsi, la Cour n'a eu connaissance de certaines difficultés majeures rencontrées dans l'exécution des travaux qu'une fois l'information publiée dans la presse. Certains travaux d'audit ont été retardés, ou finalement écartés, faute d'avoir pu obtenir, dans un délai raisonnable, l'accès à des pièces essentielles. La Cour a par exemple obtenu les pièces relatives à certains marchés publics de l'échantillon contrôlé plusieurs mois après en avoir fait la demande, ou n'a pas reçu certaines pièces ou réponses.

La Cour des comptes relève que la STIB a été dans l'incapacité de transmettre des dossiers de marchés publics complets. La Cour a dès lors été contrainte de procéder de manière répétée à un inventaire des pièces transmises ainsi que des pièces manquantes et de procéder à un classement des pièces afin de reconstituer des dossiers parcellaires, avec un risque d'erreurs.

La Cour des comptes constate que la liste des marchés publics afférents au Métro 3 qui lui a été transmise ne reprend pas l'ensemble des marchés en vertu desquels la STIB passe les commandes relatives au projet Métro 3, que certains d'entre eux ont disparu de cette liste et que la référence de certains autres a été modifiée entre deux mises à jour.

La Cour des comptes constate un manque de transparence dans la gestion du projet, avec des difficultés d'accès aux informations budgétaires et une gestion administrative des marchés publics déficiente.

- het ontwerp, dat niet steunt op grondige voorstudies, en de uitvoering, die wordt bemoeilijkt door aanbestedingsdocumenten die dubbelzinnigheden en fouten bevatten, waarbij de follow-up van de programma's ruimte laat voor onzorgvuldige uitvoeringen;
- de wettigheid, die niet systematisch wordt gerespecteerd bij het beheer van de overheidsopdrachten;
- de financiering, aangezien het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens de prognoses voor 2024 aankijkt tegen een financieringstekort van bijna 4 miljard euro voor het Metro 3-project.

Gebrek aan transparantie vanaf de start van het project tot aan het auditproces

Het Rekenhof benadrukt dat het auditproces geleden heeft onder het gebrek aan transparantie. Zo kwam het Rekenhof pas te weten dat zich bij de uitvoering van de werken grote moeilijkheden hadden voorgedaan toen die informatie verscheen in de pers. Sommige controlewerken liepen vertraging op of moesten finaal terzijde worden geschoven, omdat het Rekenhof niet binnen een redelijke termijn toegang kreeg tot essentiële stukken. Zo werden de stukken over sommige overheidsopdrachten uit de gecontroleerde steekproef pas voorgelegd maanden nadat het Rekenhof ze had opgevraagd. Andere stukken en antwoorden werden nooit ontvangen.

Het Rekenhof merkt op dat de MIVB geen volledige overheidsopdrachtendossiers kon voorleggen. Daarom moest het Rekenhof herhaaldelijk een overzicht opstellen van de aanwezige en van de ontbrekende stukken, en de documenten ordenen om delen van dossiers weder samen te stellen met risico op fouten.

Het Rekenhof stelt vast dat de voorgelegde lijst van overheidsopdrachten inzake Metro 3 niet alle opdrachten vermeldt op grond waarvan de MIVB bestellingen voor Metro 3 heeft geplaatst, dat sommige ervan uit de lijst verdwenen zijn en dat de referentie van andere werd gewijzigd tussen twee updates door.

Het Rekenhof stelt een gebrek aan transparantie vast bij het projectbeheer. Bovendien is het moeilijk om de hand te leggen op de budgettaire gegevens en verloopt het administratieve beheer van de overheidsopdrachten niet zoals het hoort.

Dans un courrier adressé le 22 mai 2023 au gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale concernant le résultat de l'ouverture des offres, Beliris a indiqué que les offres reçues pour le tronçon Gare du Nord vers Bordet (lot 3) atteignaient 250 % de l'estimation révisée approuvée.

Beliris n'a pas souhaité communiquer les offres reçues à la Cour des comptes. Celle-ci en déduit que les offres reçues devaient être d'un montant d'au moins 2.043 millions d'euros.

La Cour des comptes constate un manque de transparence récurrent dans la gestion du projet. Ainsi, la Commission régionale de la mobilité, chargée d'évaluer et de formuler des avis ou des recommandations, a fait face au manque de transparence de la part de la STIB et de Beliris.

Dans sa réponse du 2 mai 2025, la STIB relève qu'il n'existe aucune obligation dans le chef des membres de la Commission régionale de mobilité de communiquer d'initiative l'évolution de leurs dossiers et/ou d'en faire un reporting régulier.

La limitation des informations données à la Cour des comptes entrave sa capacité à avoir une vue complète et potentiellement à avoir connaissance d'éléments déterminants du projet.

Cette obstruction au processus d'audit de la Cour des comptes justifie à elle seule une commission d'enquête.

Conception du projet non fondée sur des études préliminaires approfondies

Dès 2016, différentes instances et rapports pointaient les risques de creuser un tunnel sous le palais du Midi, notamment la Commission royale des monuments et des sites (CRMS), ainsi que le rapport d'incidences relatif à la modification du PRAS liée au métro 3. Ce dernier estimait ainsi que «le projet risque de mettre en péril du patrimoine à l'inventaire (désordres dans la structure ou dans l'enveloppe du bâtiment), par le creusement du tunnel sous le palais du Midi».

En 2018, le rapport d'incidences environnementales relatif à la station Toots Thielemans estimait encore qu'«il sera indispensable de réaliser une étude du contexte hydrogéologique et géotechnique au droit de la zone de chantier préalablement à la réalisation du chantier, étude non disponible à ce stade de l'étude d'incidences». La Cour des comptes constate que ces avertissements n'ont pas incité la STIB et son bureau d'études à renforcer les investigations géotechniques préalables.

Le bureau chargé de l'étude d'incidences a pointé les risques de mise en œuvre de la méthode retenue pour le projet et les incidences potentielles très importantes sur le palais du Midi. Son rapport indiquait que la mise en œuvre

In een brief van 22 mei 2023 aan de Brusselse Hoofdstedelijke Regering over het resultaat van de opening van de offertes zegt Beliris dat de ontvangen offertes voor het traject Noordstation-Bordet (perceel 3) 250% beliepen van de goedgekeurde herziene raming.

Beliris wou de ontvangen offertes niet voorleggen aan het Rekenhof. Het Rekenhof leidt daaruit af dat de ontvangen offertes bedragen van minstens 2.043 miljoen euro vermeldten.

Het Rekenhof stelt een terugkerend gebrek aan transparantie vast bij het projectbeheer. Ook de Gewestelijke Mobiliteitscommissie, die adviezen en aanbevelingen moet formuleren, werd geconfronteerd met dat gebrek aan transparantie vanwege de MIVB en Beliris.

In haar antwoord van 2 mei 2025 stipt de MIVB aan dat de leden van de Gewestelijke Mobiliteitscommissie niet verplicht zijn om spontaan informatie te verstrekken over de evolutie van hun dossiers en/of om er regelmatig over te rapporteren.

Omdat niet alle informatie aan het Rekenhof werd bezorgd, had het wellicht geen globaal overzicht en misschien geen weet van elementen die bepalend waren voor het project.

Alleen al deze obstructie van het auditproces van het Rekenhof rechtvaardigt een onderzoekscommissie.

Het projectontwerp steunt niet op grondige voorstudies

Sinds 2016 hebben diverse instanties en verslagen gewezen op de risico's van een tunnel onder het Zuidpaleis, onder meer de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) en het effectenrapport over de aanpassing van het GBP voor metrolijn 3. In dat rapport werd het volgende gesteld: "Het project dreigt erfgoed in de inventaris in gevaar te brengen (verstoringen in de structuur of de schil van het gebouw), door het graven van de tunnel onder het Zuidpaleis."

In 2018 stelde het milieueffectenrapport over het station Toots Thielemans nog dat de hydrogeologische en geotechnische context op de bouwplaatszone moest worden onderzocht voor de uitvoering van de werken, en dat dat onderzoek niet voorhanden was in dat stadium van de effectenstudie. Het Rekenhof stelt vast dat die waarschuwingen de MIVB en het studiebureau er niet toe hebben aangezet de voorafgaande geotechnische onderzoeken uit te breiden.

Het studiebureau dat de effectenstudie moest uitvoeren, wees op de risico's die samenhangen met de gekozen methode en de potentieel zeer grote impact voor het Zuidpaleis. Volgens het rapport zou de uitvoering van de

de la solution du projet serait délicate et nécessiterait la bonne coordination d'une multiplicité de techniques, particulièrement en raison de la nature du sous-sol sous le palais du Midi. Il signalait la possible nécessité de reprise des charges du bâtiment par la structure du tunnel. Il mettait également en exergue la durée très longue des travaux en raison du déplacement nécessaire d'impétrants et de la complexité et multiplicité des techniques. Il recommandait par ailleurs d'étudier plus en profondeur l'alternative historique qui nécessiterait moins de travaux de génie civil, n'impacterait ni le palais du Midi ni l'avenue de Stalingrad et impliquerait une durée plus courte des travaux, même s'il serait nécessaire d'exproprier en tout ou partie une quinzaine d'immeubles. Malgré les remarques et recommandations du rapport d'incidences, les choix fondamentaux de l'avant-projet n'ont pas été remis en cause.

La Cour des comptes relève aussi que les inconvénients de la solution choisie ont été fortement sous-estimés, également dans le rapport d'incidences. Si celui-ci mettait clairement en évidence que le passage sous le palais du Midi était très risqué et compliqué à mettre en œuvre vu la nature du sous-sol et la faible profondeur des travaux, il n'a pas mentionné l'impact pour les occupants du palais du Midi. Certes, le bâtiment appartient à une personne publique – motif avancé pour justifier le choix – mais il était occupé par une école, 37 clubs sportifs et 32 commerces. Les coûts induits par la relocalisation des occupants et l'indemnisation des dommages subis n'ont pas été pris en compte dans la comparaison des tracés envisagés mais viennent cependant alourdir le coût du projet.

La Cour des comptes relève enfin que ni la STIB ni le bureau d'études GSS n'ont consulté le dossier du palais du Midi au service des archives de la ville de Bruxelles afin de parfaire leur connaissance de la structure des fondations du palais du Midi avant que le cahier des charges du marché de travaux de génie civil ne soit établi. Ce dernier a été défini sur la base de données incomplètes. La descente de charges n'a ainsi pu y être fixée, faute également d'avoir pu accéder au palais du Midi lors de la phase de rédaction du cahier des charges en 2018.

La Cour des comptes relève que tous les tests nécessaires n'ont donc pas été effectués. Étant donné le raccourcissement des délais, le manque d'accès à certains endroits du palais du Midi et l'absence de consultation des archives du bâtiment, le bureau d'études GSS a défini la partie technique du cahier des charges et choisi la technique à utiliser pour la réalisation des travaux sans avoir une parfaite connaissance de la situation.

Quant à la réalisation du tronçon Nord-Albert, l'audit de la Cour des comptes montre que les projets de génie civil ont été mal conçus, à la suite d'études préalables

oplossing voor het project delicaat zijn en een goede coördinatie tussen een veelheid aan technieken vergen, in het bijzonder vanwege de aard van de ondergrond van het Zuidpaleis. Het wees erop dat de structuur van de tunnel het gebouw misschien zou moeten dragen. Daarnaast benadrukte het rapport dat de werken erg lang zouden duren, omdat concessiehouders zouden moeten verhuizen en door de veelheid en de complexiteit van de technieken. In de studie werd trouwens aanbevolen om het historische alternatief nader te onderzoeken, omdat het minder werken van burgerlijke bouwkunde zou vereisen, omdat het geen gevolgen zou hebben voor het Zuidpaleis noch voor de Stalingradlaan en omdat de werken minder lang zouden duren, zelfs al zou een vijftiental private panden geheel of gedeeltelijk onteigend moeten worden. Ondanks de opmerkingen en aanbevelingen in het effectenrapport werden geen vraagtekens geplaatst bij de fundamentele keuzes van het voorontwerp.

Daarnaast merkt het Rekenhof op dat de ongemakken van de gekozen oplossing sterk onderschat werden, ook in het effectenrapport. Dat vermeldde duidelijk dat een doorgang onder het Zuidpaleis erg riskant was en complex om uit te voeren, gezien de aard van de ondergrond en de geringe diepte waarop de werken zouden plaatsvinden. Het rapport berichtte echter niet over de impact voor de gebruikers van het Zuidpaleis. Het gebouw is weliswaar in handen van de overheid (wat als reden naar voren werd geschoven om de keuze te verantwoorden), maar het huisvest een school, 37 sportclubs en 32 winkels. De kosten die gepaard zouden gaan met de verhuizing van de gebruikers en het vergoeden van de ongemakken, werden niet in aanmerking genomen bij de vergelijking van de beoogde tracés, maar komen bovenop de projectkosten.

Het Rekenhof merkt tot slot op dat noch de MIVB noch het studiebureau GSS het dossier van het Zuidpaleis hebben ingekeken bij de archievensdienst van de stad Brussel om meer te weten te komen over de structuur van de funderingen van het Zuidpaleis alvorens het bestek van de opdracht voor werken van burgerlijke bouwkunde op te stellen. Dat bestek berust op onvolledige gegevens. Zo kon de neerwaartse belasting niet worden bepaald, ook omdat er geen toegang was tot het Zuidpaleis ten tijde van de opmaak van het bestek in 2018.

Het Rekenhof merkt op dat dus niet alle benodigde proeven werden uitgevoerd. Doordat de termijn werd ingekort, bepaalde delen van het Zuidpaleis niet toegankelijk waren en de archieven over het gebouw niet werden geraadpleegd, heeft het studiebureau GSS het technische gedeelte van het bestek opgesteld en een techniek voor de uitvoering van de werken gekozen zonder de situatie perfect te kennen.

Aanleg traject Noord-Albert: het Rekenhof stelde tijdens zijn audit vast dat de projecten van burgerlijke bouwkunde slecht werden opgezet, omdat de

insuffisamment approfondies.

La Cour des comptes constate que les avantages et inconvénients des différentes solutions n'ont pas été comparés et mis en balance au regard de critères de sélection. La Cour constate également que le dossier soumis au bureau d'études chargé de l'étude d'incidences a restreint substantiellement l'étude des alternatives en posant des choix prédéfinis de tracé et de méthode technique d'exécution des travaux sans évaluation préalable.

Projet Constitution: Plusieurs manquements importants dans la préparation du dossier d'adjudication de la station Toots Thielemans sont constatés. Ces manquements portent sur un manque de données et des incertitudes techniques liées à des choix orientés, à un accès restreint au palais du Midi et à l'absence de consultation préalable des archives du bâtiment. D'autres manquements sont des conséquences de la précipitation dans l'établissement du dossier d'adjudication, le bureau d'études GSS ayant dû établir dans un délai raccourci des dispositions techniques importantes sans disposer de toutes les informations nécessaires.

La Cour des comptes constate que, conscient des risques, de l'imperfection du dossier et de la nécessité de faire davantage de reconnaissances, le bureau d'études GSS, qui avait fait part à la STIB de ses réserves, s'est déchargé en reportant sur le futur adjudicataire du marché de travaux le soin d'effectuer les tests supplémentaires nécessaires et de refaire les calculs pour s'assurer que la technique du jet-grouting fonctionnerait. La STIB a accepté ce report d'une partie de la responsabilité sur l'adjudicataire des travaux, créant ainsi une source de conflit potentiel entre celui-ci et le bureau d'études GSS durant la phase d'exécution.

La Cour des comptes constate que le chantier de transformation de la station Albert qui était a priori moins complexe que d'autres parties de la réalisation du premier tronçon a également nécessité des études et travaux complémentaires pour compenser des manquements dans le dossier d'adjudication.

Projet Gare du Nord: L'audit de la Cour des comptes montre que le projet Gare du Nord a également été confronté à des erreurs de conception et à une mauvaise évaluation des risques, qui ont entraîné des retards importants, des surcoûts importants et une complexification significative du projet. Les difficultés rencontrées ont également révélé des carences dans la gestion du projet.

La Cour des comptes constate à nouveau une méconnaissance profonde des sous-sols du chantier. Une

voorafgaande studies niet grondig genoeg werden uitgevoerd.

Het Rekenhof stelt vast dat de voor- en nadelen van de verschillende oplossingen niet werden vergeleken en niet werden getoetst aan selectiecriteria. Het Rekenhof stelt ook vast dat het dossier dat werd voorgelegd aan het studiebureau dat de effectenstudie moest uitvoeren, het onderzoek van de mogelijke alternatieven sterk beperkte door uit te gaan van reeds gekozen tracés en technische methodes voor de uitvoering van de werken, zonder voorafgaande evaluatie.

Project Grondwet: in de voorbereiding van het dossier voor de aanbesteding van het station Toots Thielemans zijn diverse ernstige tekortkomingen vastgesteld. Die houden verband met een gebrek aan informatie en technische onzekerheden door gestuurde keuzes, beperkte toegang tot het Zuidpaleis en doordat de archieven van het gebouw niet vooraf werden ingekeken. Andere tekortkomingen vloeien voort uit het feit dat haast werd gemaakt bij de opmaak van het aanbestedingsdossier. Het studiebureau GSS moest belangrijke technische bepalingen binnen een verkort tijdsbestek opstellen zonder over de nodige informatie te beschikken.

Het Rekenhof stelt vast dat het studiebureau GSS zich welbewust was van de risico's, van de onvolmaaktheden van het dossier en van de noodzaak om bijkomende onderzoeken te verrichten, en dat het zijn voorbehoud kenbaar heeft gemaakt aan de MIVB. Voorts stelt het Rekenhof vast dat het studiebureau het aan de latere opdrachtnemer van de opdracht voor werken heeft overgelaten om de nodige bijkomende testen uit te voeren en de berekeningen opnieuw te maken om ervoor te zorgen dat de jet grouting-techniek zou werken. De MIVB heeft ermee ingestemd dat een deel van de verantwoordelijkheden aldus bij de latere opdrachtnemer van de werken kwam te liggen, wat in de uitvoeringsfase tot een conflict kon leiden tussen de MIVB en het studiebureau GSS.

Het Rekenhof stelt vast dat de verbouwing van het station Albert a priori minder complex was dan de aanleg van andere delen op het eerste traject, maar dat ook daar bijkomende studies en werken nodig waren om hiaten in het aanbestedingsdossier op te vangen.

Project Noordstation: Uit de audit van het Rekenhof komt naar voren dat het project Noordstation ook te kampen had met ontwerpfouten en een slechte risico-evaluatie, wat grote vertragingen en aanzienlijke meerkosten heeft teweeggebracht en het project veel complexer heeft gemaakt. De moeilijkheden die opdoken, wezen ook op hiaten in het projectbeheer.

Het Rekenhof stelt nogmaals een verregaand gebrek aan kennis over de ondergrond van de bouwplaats vast. In het

caractérisation géotechnique précise n'a pas été effectuée dans le cadre du projet Gare du Nord.

La Cour des comptes relève qu'en raison de la préparation inadéquate du projet Gare du Nord, Beliris et la SM BMN n'ont pu éviter un défaut de conception et garantir la maîtrise suffisante des risques d'exécution du chantier.

La SM Progrès a jugé que le refus de Beliris de produire le cahier des charges établissant les missions des auteurs de projet et leurs limites constituait un manque de transparence. La Cour des comptes souligne l'absence de clarté dans la répartition des rôles et des responsabilités entre les différents acteurs. La SM BMN, à l'origine des lacunes constatées, a continué à être rémunérée pour des études complémentaires censées corriger ses erreurs initiales. Beliris justifie que la SM BMN soit rémunérée sur la base d'un avenant à sa mission initiale car elle estime que la situation est imprévue. La Cour considère que la situation aurait été prévisible si les essais requis avaient été réalisés.

La réalisation du tronçon Nord-Albert, visant à transformer le prémétro en métro, a donc rencontré de nombreuses difficultés, principalement dues à des insuffisances dans la préparation et l'exécution des études préalables. La déviation de la ligne au niveau de la station Toots Thielemans, élément central du projet, a été particulièrement affectée par des lacunes dans les études géotechniques et un manque de rigueur dans la gestion du projet. La précipitation a conduit à des choix techniques optimistes, augmentant les risques de surcoûts et de retards. La Cour des comptes a soulevé plusieurs manquements, dont le manque d'essais de sol préalables, l'absence de consultation des archives et les risques contractuels engendrés par cette précipitation.

Le projet de construction d'un tunnel sous les voies ferrées de la gare du Nord s'est transformé en un chantier complexe et problématique. Dès le début, il a été confronté à des difficultés techniques majeures, notamment des erreurs de conception, des imprévus géotechniques vu le manque d'essais de sol préalables, et une mauvaise évaluation des risques, entraînant des retards et des surcoûts significatifs. Les divergences contractuelles entre les parties impliquées ont exacerbé ces difficultés, soulignant l'importance d'une répartition claire des responsabilités. La découverte de structures anciennes et l'hétérogénéité des sols ont nécessité des révisions constantes des plans initiaux, révélant des lacunes dans la préparation du projet.

kader van het project Noordstation werd geen nauwkeurige geotechnische karakterisering uitgevoerd.

Door de inadequate voorbereiding van het project Noordstation hebben Beliris en de tijdelijke vennootschap BMN volgens het Rekenhof niet kunnen voorkomen dat het fout liep met het ontwerp en konden ze niet garanderen dat de risico's voldoende in de hand zouden worden gehouden bij de uitvoering van de werken.

Volgens de tijdelijke vennootschap Progrès getuigde het van een gebrek aan transparantie dat Beliris weigerde om het bestek voor te leggen waarin de opdrachten en de grenzen van de ontwerpers beschreven stonden. Het Rekenhof benadrukt dat de rollen en verantwoordelijkheden niet duidelijk verdeeld waren onder de verschillende actoren. De tijdelijke vennootschap BMN, die aan de basis lag van de vastgestelde hiaten, bleef vergoedingen ontvangen voor bijkomende studies die verondersteld werden de initiële fouten te corrigeren. Beliris verantwoordt de vergoedingen aan de tijdelijke vennootschap BMN door te verwijzen naar een bijakte bij de initiële opdracht, omdat het meent dat het om een onvoorzienbare situatie gaat. Volgens het Rekenhof was de situatie voorzienbaar geweest als de vereiste proeven waren uitgevoerd.

De aanleg van het traject Noord-Albert, waarbij de premetro moest worden omgevormd tot een metrolijn, stuitte op tal van moeilijkheden die voornamelijk toe te schrijven waren aan een ontoereikende voorbereiding en uitvoering van de voorstudies. Het omleiden van de lijn ter hoogte van het station Toots Thielemans (het centrale element van het project) ondervond ernstig nadeel door de hiaten in de geotechnische studies en door onzorgvuldig projectbeheer. Door overhaast te werk te gaan, werden optimistische technische keuzes gemaakt die meer risico's inhielden op meerkosten en op vertragingen. Het Rekenhof stelde diverse tekortkomingen vast: zo werden te weinig voorafgaande bodemproeven gedaan, werden de archieven niet geraadpleegd en ontstonden contractuele risico's door overhaast te werk te gaan.

De geplande werken om een tunnel aan te leggen onder de treinsporen van het Noordstation zijn een complexe en problematische operatie geworden. Al van bij aanvang doken er grote technische moeilijkheden op, zoals fouten in het ontwerp, onvoorziene geotechnische elementen doordat er te weinig voorafgaande bodemproeven werden uitgevoerd, en een slechte risico-evaluatie die tot significante vertragingen en meerkosten leidde. De betrokken partijen hielden er bovendien andere zienswijzen op na wat het contract betrof, waardoor de moeilijkheden op de spits werden gedreven en duidelijk werd hoe belangrijk het is de verantwoordelijkheden duidelijk te verdelen. Door de ontdekking van oude bodemstructuren en door de heterogeniteit van de ondergrond moesten de initiële plannen voortdurend

La Cour des comptes relève que, sans les travaux d'aménagement de l'arrière de la gare du Nord qui doit permettre le demi-tour des rames de métro, le tronçon Nord-Albert ne serait pas exploitable et l'ensemble des travaux accomplis sur le premier tronçon s'avèreraient inutiles.

Conflicts d'intérêts et infractions à la législation relative aux marchés publics

La Cour des comptes constate que le projet Métro 3 est soumis à des risques de conflit d'intérêts de divers types dès la conception et durant l'exécution. En effet, comme explicité plus haut, le marché public remporté par la SM BMN a placé cette dernière en situation de conflit d'intérêt dans le cadre de l'étude d'opportunité. Enfin, un agent du bureau d'étude BMN, adjudicataire du marché, est mis à disposition de l'adjudicateur Beliris à titre onéreux et est donc dans une situation où sa neutralité est sujette à caution dans le cas où des difficultés lors de l'exécution des travaux proviendraient de défauts au niveau des études préalables tant vis-à-vis de Beliris que de la SM Progrès.

La Cour des comptes relève, s'agissant de l'attribution du marché, que la comparaison des offres n'a pas respecté le principe de proportionnalité. La formule utilisée pour évaluer les offres financières a eu comme effet que le score financier accordé à chaque offre n'a pas reflété fidèlement l'écart de prix entre elles, créant ainsi une distorsion dans la comparaison des offres et neutralisant les autres critères d'attribution. Ceci a potentiellement pu conduire à éliminer l'offre économiquement la plus avantageuse au profit de l'offre la mieux-disante sur le seul critère du prix.

La Cour des comptes constate par ailleurs que le marché, tel qu'il a été organisé, a placé la SM BMN en situation de conflit d'intérêt pour l'exécution de la tranche ferme. En l'espèce, si l'étude d'opportunité socio-économique et stratégique arrivait à la conclusion que le projet Métro 3 n'était pas opportun, la SM BMN ne percevait que le montant de la première tranche, les tranches conditionnelles étant abandonnées. A contrario, si l'étude concluait à l'opportunité du projet Métro 3, la SM BMN obtenait d'office toutes les tranches conditionnelles successives, d'une valeur financière nettement plus élevée que la tranche ferme.

worden herzien en kwamen de hiaten in de voorbereiding van het project aan het licht.

Het Rekenhof wijst erop dat er aan de achterzijde van het Noordstation aanpassingswerken moeten worden uitgevoerd, opdat de metrostellen er zouden kunnen draaien. Zonder dat keerpunt kan het traject Noord-Albert niet worden uitgebaat en zouden alle uitgevoerde werken op het eerste traject nutteloos zijn.

Belangenconflicten en inbreuken op de wetgeving inzake overheidsopdrachten

Het Rekenhof stelt vast dat er bij het Metro 3-project van bij het ontwerp en tijdens de uitvoering sprake is van risico's op verschillende belangenconflicten. Zoals hierboven uiteengezet, kwam de tijdelijke vennootschap BMN door het binnenhalen van de overheidsopdracht immers in een situatie van belangenconflict terecht in het kader van de opportuniteitsstudie. Ten slotte werd een medewerker van het studiebureau BMN, de opdrachtnemer, tegen vergoeding ter beschikking gesteld van Beliris, de opdrachtgever, waardoor hij in een situatie terecht kwam waarbij zijn neutraliteit twijfelachtig wordt als er zich tijdens de uitvoering van de werken moeilijkheden zouden voordoen als gevolg van tekortkomingen op het niveau van de voorafgaande studies, zowel ten aanzien van Beliris als ten aanzien van de tijdelijke vennootschap Progrès.

In verband met de gunning van de opdracht stipt het Rekenhof aan dat het proportionaliteitsbeginsel niet in acht werd genomen bij de vergelijking van de offertes. De formule die werd gehanteerd om de financiële offertes te vergelijken, had tot gevolg dat de financiële score die aan elke offerte werd toegekend, geen getrouwe afspiegeling was van de onderlinge prijsverschillen, wat leidde tot een scheeftrekking in de vergelijking van de offertes en waardoor de andere gunningscriteria geneutraliseerd werden. Daardoor werd de economisch meest voordelige offerte misschien terzijde geschoven ten voordele van de offerte die louter op basis van het prijs criterium als de beste naar voren kwam.

Het Rekenhof stelt overigens vast dat de opdracht, zoals die werd georganiseerd, de tijdelijke vennootschap BMN in een toestand van belangenconflict bracht voor de uitvoering van de vaste schijf. Als de strategische en socio-economische opportuniteitsstudie zou uitwijzen dat het Metro 3-project niet opportuun is, zou de tijdelijke vennootschap BMN alleen het bedrag van de eerste schijf ontvangen, omdat de voorwaardelijke schijven dan weg zouden vallen. Als de studie echter zou uitwijzen dat het Metro 3-project opportuun is, zou de tijdelijke vennootschap BMN sowieso alle opeenvolgende voorwaardelijke schijven binnenhalen, voor een financiële waarde die beduidend hoger ligt dan de vaste schijf.

La Cour des comptes considère que l'organisation d'un marché public présente un biais fondamental lorsqu'un prestataire devant se prononcer sur l'opportunité de réaliser un projet retire un intérêt financier à la poursuite du projet, ce qui peut compromettre la qualité et l'objectivité de son étude.

Réalisation du tronçon Nord-Albert: l'audit de la Cour des comptes met également en évidence des non-conformités en matière de passation et d'exécution de marchés publics, ainsi que le non-respect de certaines clauses des contrats passés avec les sociétés privées.

À la suite de l'examen de quelques marchés publics concernés, la Cour des comptes relève plusieurs manquements et irrégularités dans la gestion des marchés publics par la STIB. La Cour des comptes constate notamment des failles dans la publicité des marchés, l'absence de mise en concurrence, des manquements au principe de transparence ou encore la dépendance excessive vis-à-vis de certains fournisseurs.

La Cour des comptes note encore un manque de préparation, une précipitation lors de l'élaboration de cahiers des charges de marchés publics par la STIB et des défaillances dans les procédures de contrôle interne.

Les quelques exemples non exhaustifs suivants illustrent des pratiques non conformes à la réglementation et aux principes de bonne administration.

1. Pour un marché de fourniture de câbles électriques, la Cour des comptes constate qu'une publicité au niveau européen était requise lors de sa passation et que ce dernier n'a fait l'objet que d'une publicité belge dans un premier temps. Lorsqu'elle a réalisé son erreur, lors de l'analyse des offres, la STIB a fait une publicité au niveau européen et, à nouveau, au niveau belge cinq mois après la première publicité mais en interdisant aux firmes ayant déjà soumissionné d'introduire une nouvelle offre. La Cour des comptes estime que ce marché ne pouvait pas être valablement attribué et qu'une nouvelle procédure de passation devait être lancée. La Cour des comptes constate encore que l'écart important entre des quantités présumées a minima et a maxima n'offre pas une base fiable aux soumissionnaires pour établir leur offre et que les délais de livraison extrêmement courts exigés limitent fortement la concurrence.
2. Concernant la fourniture d'appareils de voie type métro, un marché a été passé via une procédure négociée en invoquant les fournitures complémentaires. La motivation du pouvoir adjudicateur repose essentiellement sur la nécessité d'exécuter la maintenance et les renouvellements avec des pièces d'origine pour assurer la garantie des

Het Rekenhof is van oordeel dat er bij de organisatie van een overheidsopdracht sprake is van een fundamentele bias als een dienstverlener die zich moet uitspreken over de opportuniteit van een project, financieel voordeel haalt uit de voorzetting van dat project, wat de kwaliteit en objectiviteit van de studie kan compromitteren.

Aanleg van het traject Noord-Albert: de audit van het Rekenhof bracht ook niet-conformiteiten aan het licht bij de plaatsing en uitvoering van de overheidsopdrachten, en bepaalde clausules in de contracten met privéfirma's werden niet in acht genomen.

Het Rekenhof heeft een paar van die overheidsopdrachten onderzocht en stelde diverse tekortkomingen en onregelmatigheden vast in de wijze waarop de MIVB die opdrachten beheert. Het Rekenhof stelde onder meer fouten vast bij de bekendmaking van de opdrachten, evenals ontstentenis van mededinging, inbreuken tegen het transparantiebeginsel en een overmatige afhankelijkheid ten aanzien van bepaalde leveranciers.

Daarnaast wijst het Rekenhof op een gebrek aan voorbereiding, het overhaast opstellen van de bestekken voor de overheidsopdrachten door de MIVB en tekortkomingen in de interne controleprocedures.

De niet-exhaustieve voorbeelden die hierna volgen, illustreren praktijken die niet stroken met de regelgeving en de beginselen van goed bestuur.

1. Bij een opdracht voor het leveren van elektriciteitskabels stelt het Rekenhof vast dat op het moment van de plaatsing een bekendmaking op Europees niveau vereist was, maar dat de opdracht in eerste instantie enkel in België werd bekendgemaakt. De MIVB merkte die vergissing op bij het analyseren van de offertes en regelde vervolgens (vijf maanden na de eerste bekendmaking) een bekendmaking op Europees niveau en ook opnieuw op Belgisch niveau, maar firma's die de eerste keer al inschreven, mochten geen nieuwe offerte indienen. Het Rekenhof is van oordeel dat die opdracht niet op geldige wijze kon worden gegund en dat een nieuwe plaatsingsprocedure opgestart had moeten worden. Voorts stelt het Rekenhof vast dat het grote verschil tussen de minimale en de maximale vermoedelijke hoeveelheden geen betrouwbare grondslag vormt waarop inschrijvers hun offerte kunnen baseren, en dat de opgelegde, extreem korte leveringstermijnen de mededinging sterk inperken.
2. Voor de levering van wissels voor metro's werd een overheidsopdracht geplaatst via een onderhandelingsprocedure met vermelding van bijkomende leveringen. De motivering van de aanbestedende overheid berust voornamelijk op de noodzaak om onderhoud en vernieuwingen te kunnen uitvoeren met originele stukken, zodat de garantie op

équipements et la sécurité ferroviaire. La Cour des comptes constate cependant que le pouvoir adjudicateur n'a pas fait d'analyse démontrant qu'il était économiquement plus avantageux de conserver le même fournisseur plutôt que de remplacer l'ensemble d'un aiguillage. La difficulté technique et le caractère disproportionné d'une alternative n'ont pas été formellement démontrés dans les documents du marché. La Cour des comptes relève que la STIB a revu la valeur de ce marché de fourniture de pièces de rechange passé sans mise en concurrence pour acheter des aiguillages complets destinés à l'équipement de nouveaux projets (extension dépôt Érasme et ligne Métro 3). En outre, le recours à des marchés successifs d'une durée de dix ans, sans mise en concurrence, ne respecte pas la jurisprudence. En procédant de la sorte, le pouvoir adjudicateur se trouve dans une situation de client captif soumis aux conditions de son fournisseur. Cette situation ne donne aucune assurance à la STIB de l'obtention d'un prix compétitif.

3. Pour l'acquisition des systèmes de contrôle de vitesse des tramways, un accord-cadre a été passé par procédure négociée sans mise en concurrence. Le cahier spécial des charges n'a été envoyé qu'à Alstom. Pour motiver la procédure de passation choisie, la STIB avance que le choix d'un autre système aurait impliqué une modification significative du référentiel de signalisation prémétro existant ainsi que le changement du contrôle de vitesse embarqué de toute la flotte STIB. Elle avance encore que tant le matériel que les solutions logicielles de ces installations assurent à travers les composants développés par Alstom la sécurité ferroviaire du mode d'exploitation du tramway souterrain. La Cour des comptes considère qu'en n'examinant pas les solutions alternatives, la STIB s'est mise dans une position de client captif vis-à-vis de son fournisseur historique. Elle est en effet dépendante des conditions financières que l'adjudicataire veut bien lui accorder étant donné qu'il n'a pas de pression concurrentielle. De plus, l'adjudicataire a refusé le transfert de propriété intellectuelle et la divulgation d'informations que la STIB aurait pu devoir donner pour faire réaliser certaines études. L'adjudicataire n'a pas non plus respecté les conditions du marché: alors que le cahier des charges exigeait que le système soit maintenable durant 30 ans à compter de la conclusion de l'accord-cadre, Alstom ne s'est finalement engagé que sur cinq ans.
4. Dans le cas du marché de services de mission d'assistance à la maîtrise d'ouvrage et d'assistance à la maîtrise d'œuvre du programme Modernisation Métro (PMM), la Cour des comptes relève que la STIB ne maîtrise pas l'estimation de la valeur du marché. En effet, le marché a été attribué au montant de

de uitrustingen en de veiligheid op het spoor verzekerd zijn. Het Rekenhof stelt evenwel vast dat de aanbestedende overheid geen analyse heeft gemaakt die aantoonde dat het economisch voordeliger is om met dezelfde leverancier te werken, veeleer dan een volledige wissel te vervangen. De technische moeilijkheid en de disproporionele aard van een alternatief zijn niet formeel aangetoond in de opdrachtdocumenten. Het Rekenhof merkt op dat de MIVB is overgegaan tot een herziening van de waarde van deze opdracht voor het leveren van wisselstukken (die zonder mededinging werd geplaatst) om volledige wissels voor nieuwe projecten te kunnen aankopen (uitbreiding stelplaats Erasmus en metrolijn 3). Werken met opeenvolgende opdrachten met een looptijd van tien jaar, zonder mededinging, is bovendien in strijd met de jurisprudentie. Door die werkwijze belandt de aanbestedende overheid in een toestand van vendor lock-in (afhankelijkheid ten aanzien van de leverancier). In die omstandigheden heeft de MIVB geen enkele garantie dat ze competitieve prijzen verkrijgt.

3. Voor de aankoop van snelheidscontrolesystemen voor trams werd een raamovereenkomst gesloten via een onderhandelingsprocedure zonder mededinging. Het bestek werd enkel aan Alstom bezorgd. De MIVB motiveerde de gekozen plaatsingsprocedure door te stellen dat de bestaande signalisatie van de premetro aanzienlijk aangepast had moeten worden en dat de volledige MIVB-vloot andere snelheidscontrolesystemen nodig zou hebben gehad als ze voor een ander systeem zou hebben gekozen. Ze stelt bovendien dat zowel de hardware als de software van die systemen de veiligheid op het spoor bij ondergrondse tramexploitaties waarborgen via door Alstom ontwikkelde componenten. Door niet naar mogelijke alternatieven te kijken, heeft de MIVB zich volgens het Rekenhof afhankelijk gemaakt van de historische leverancier. Ze hangt immers af van de financiële voorwaarden die de opdrachtnemer wil toestaan, aangezien er geen concurrentiële druk is. Bovendien weigerde de opdrachtnemer om de intellectuele eigendom over te dragen en om informatie te delen die de MIVB nodig had om bepaalde studies te laten uitvoeren. De opdrachtnemer heeft ook de opdrachtvoorwaarden niet in acht genomen: volgens het bestek moest het systeem 30 jaar meegaan vanaf de ondertekening van de raamovereenkomst, maar Alstom heeft zich uiteindelijk slechts voor een periode van vijf jaar geëngageerd.
4. Bij de opdracht voor ondersteuning aan de opdrachtgever en de hoofdcontractanten bij de implementering van het moderniseringsprogramma voor de metro, stelt het Rekenhof vast dat de MIVB er niet in slaagt de waarde van de opdracht te ramen. De opdracht werd namelijk gegund voor een bedrag van

19,34 millions d'euros, soit le double de la valeur maximale estimée initialement, alors qu'il y avait déjà un écart de 66,67 % entre les valeurs minimales et maximales de l'estimation de la valeur du marché. Un pareil écart ne permet pas d'obtenir une assurance raisonnable que la STIB a acquis ces services à un juste prix. La Cour des comptes observe que cet accord-cadre a ensuite fait l'objet de deux avenants pour étendre ce marché à des missions complémentaires dans le cadre des programmes Nord-Albert et Bordet- Nord. Les valeurs de ces deux avenants sont respectivement de 12 millions d'euros et de 14 millions d'euros, portant le montant total du marché à 45,34 millions d'euros. La motivation des deux avenants au marché initial est identique, à savoir que l'adjudicataire a acquis une connaissance et une expertise lors de l'exécution du marché. La Cour des comptes relève que cet argument est contraire aux principes de base régissant les marchés publics, la STIB n'ayant pas démontré l'impossibilité de changer de prestataire. La Cour des comptes maintient que la motivation avancée portant sur la connaissance et l'expertise acquise lors d'un marché antérieur ne justifiait pas suffisamment l'absence de mise en concurrence.

5. Concernant un accord-cadre relatif à la fourniture et le montage de tableaux de moyenne tension et de coffrets contacteurs de puissance, la Cour des comptes soulève l'incohérence entre l'avis de marché qui précise expressément que le marché n'est pas divisé en lots alors que, selon les dispositions du cahier des charges, chacun des trois postes du marché est considéré comme un lot. La Cour des comptes constate encore que la STIB a majoré la valeur de 15 % lors de l'attribution pour couvrir des besoins non encore connus. Une bonne pratique aurait consisté à annoncer au cahier des charges des quantités présumées et maximales, ce qui n'a pas été le cas. La définition imparfaite des besoins lors de l'établissement du cahier des charges se traduit également par le fait que les quantités commandées pour le lot 1 sont nettement inférieures à ce qui est annoncé dans le cahier des charges. Ceci a d'ailleurs mené l'adjudicataire à introduire une revendication de 576.000 euros, estimant que ses prix n'ont pas été calculés sur des quantités aussi faibles. La Cour des comptes fait observer que, dans un accord-cadre, le pouvoir adjudicateur est tenu d'annoncer la valeur ou la quantité maximale dans les documents du marché et qu'une fois cette valeur ou quantité maximale atteinte, l'accord-cadre a épuisé ses effets.
6. Dans le cadre d'un marché concernant les services d'une agence de publicité, la Cour des comptes émet une série de remarques dont l'absence de motivation

19,34 miljoen euro. Dat is het dubbele van de initieel geraamde maximale waarde, terwijl er al een verschil van 66,67% zat tussen de minimale en de maximale raming van de waarde van de opdracht. Met zo'n verschil kan er onmogelijk redelijke zekerheid zijn dat de MIVB die diensten tegen een correcte prijs heeft aangekocht. Het Rekenhof stelt vast dat er nadien twee bijakten aan de raamovereenkomst werden toegevoegd om de opdracht uit te breiden met bijkomende taken in het kader van de programma's Noord-Albert en Bordet-Noord. Die twee bijakten hadden een waarde van respectievelijk 12 miljoen euro en 14 miljoen euro, wat het totaalbedrag van de opdracht op 45,34 miljoen euro bracht. De twee bijakten bij de initiële opdracht worden met dezelfde reden gemotiveerd, namelijk het feit dat de opdrachtnemer tijdens de uitvoering van de werken kennis en expertise heeft verworven. Het Rekenhof wijst erop dat dat argument indruist tegen de basisbeginselen van overheidsopdrachten, want de MIVB heeft niet aangetoond dat het onmogelijk was om van dienstverlener te veranderen. Het Rekenhof blijft erbij dat het feit dat kennis en deskundigheid bij een vorige opdracht werden opgedaan, als motivering onvoldoende is om het gebrek aan inmededingingstelling te rechtvaardigen.

5. Over een raamovereenkomst voor de levering en montage van distributieborden en elektrische spoorschakelkasten merkt het Rekenhof op dat de opdrachtaankondiging uitdrukkelijk preciseert dat de opdracht niet in percelen is verdeeld, terwijl volgens de bepalingen van het bestek elk van de drie posten van de opdracht als een perceel wordt beschouwd. Het Rekenhof stelt voorts vast dat de MIVB de waarde met 15% heeft verhoogd op het moment van de gunning, om behoeften te dekken die nog niet bekend waren. Het zou een goede praktijk zijn geweest om in het bestek vermoedelijke en maximale hoeveelheden te vermelden, maar dat is niet gebeurd. Het feit dat de behoeften niet nauwkeurig waren gedefinieerd bij de opmaak van het bestek, is ook te merken aan het feit dat de bestelde hoeveelheden voor perceel 1 merkbaar lager liggen dan wat in het bestek werd vooropgesteld. Dat heeft de opdrachtnemer er overigens toe gebracht een claim in te dienen voor een bedrag van 576.000 euro, omdat zijn prijzen niet berekend waren op dergelijke kleine hoeveelheden. Het Rekenhof wijst erop dat de aanbestedende overheid bij een raamovereenkomst de maximumwaarde of maximumhoeveelheid in de opdrachtdocumenten moet aankondigen en dat, zodra die maximumwaarde of maximumhoeveelheid bereikt is, de raamovereenkomst geen verdere uitwerking meer heeft.
6. Bij een opdracht voor aanneming van diensten van een reclamebureau formuleert het Rekenhof onder meer de volgende opmerkingen: de toepassing van de

pour l'application de la réglementation des secteurs spéciaux, l'utilisation de critères de sélection flous affectant la transparence, l'indemnisation indue d'un soumissionnaire irrégulier, une évaluation des offres financières basée sur des prix unitaires sans quantités présumées, favorisant l'ancien prestataire, des paiements directs au sous-traitant sans base contractuelle.

7. Enfin, pour un marché de services pour la communication relative aux grands projets d'infrastructure, la Cour des comptes observe qu'une évaluation des offres financières a été effectuée par simple addition de prix unitaires, sans analyse des divergences importantes entre les offres.

La Cour des comptes recommande à la STIB de revoir ses procédures pour garantir un contrôle interne effectif et ainsi une gestion plus efficace et conforme à la réglementation.

Enfin, en ce compris dans des marchés connexes, des lacunes dans le contrôle interne sont apparues qui ont trait au non-respect des règles de publicité, à la durée excessive des marchés, à l'absence de mise en concurrence de marchés successifs, à la faible concurrence et à la dépendance excessive à certains fournisseurs, à la fiabilité insuffisante des estimations de la valeur des marchés et des quantités présumées, à la pondération non représentative des critères d'attribution et à des incohérences dans l'évaluation des offres.

Des dérives ont été expliquées au niveau du chantier Constitution pour l'essentiel par de nouveaux marchés à conclure (+ 37,9 millions d'euros), un premier accord transactionnel avec l'entrepreneur (+ 163,8 millions d'euros), une intervention dans la démolition-reconstruction du palais du Midi (+ 280,4 millions d'euros). Toutefois, dans le cadre de l'accord transactionnel, le pouvoir adjudicateur a accepté une indemnisation de sous-traitants de l'entrepreneur envers lesquels il n'avait aucune obligation contractuelle. D'autres suppléments importants ne sont pas exclus: l'accord transactionnel n'a pas éteint l'ensemble des revendications de l'entrepreneur et des travaux complémentaires sont déjà identifiés mais non encore chiffrés.

La Cour observe aussi que certaines prestations ont trait à des études qui sont devenues nécessaires, car des essais n'avaient pas été réalisés ou des plans n'avaient pas été consultés. Elle relève à cet égard que la SM BMN est dans certains cas rémunérée pour recommencer son travail initial ou compenser l'incomplétude de celui-ci. En tout état de cause, même lorsque les conditions réglementaires relatives à des circonstances nouvellement intervenues sont respectées, il importe que les prestations relèvent de

regelgeving voor speciale sectoren werd niet gemotiveerd, er werden vage selectiecriteria gehanteerd wat gevolgen had voor de transparantie, een onregelmatige inschrijver werd onterecht vergoed, de financiële offertes werden beoordeeld op basis van eenheidsprijzen zonder vermoedelijke hoeveelheden waardoor de vroegere dienstverlener bevoordeeld werd, en de onderaannemer werd rechtstreeks betaald zonder contractuele grondslag.

7. Bij een opdracht voor aanneming van communicatiediensten inzake de grote infrastructuurprojecten stelt het Rekenhof ten slotte vast dat de financiële offertes werden beoordeeld door de eenheidsprijzen eenvoudigweg op te tellen, zonder de aanzienlijke verschillen tussen de offertes te analyseren.

Het Rekenhof beveelt de MIVB aan haar procedures te herzien om een doeltreffende interne controle te garanderen en derhalve een efficiënter beheer dat in overeenstemming is met de regelgeving.

Tot slot werden, ook in verbonden opdrachten, tekortkomingen in de interne controle vastgesteld die betrekking hebben op de niet-naleving van de bekendmakingsregels, de buitensporige looptijd van de opdrachten, het ontbreken van inmededingingstelling voor opeenvolgende opdrachten, de zwakke mededinging en de overmatige afhankelijkheid van bepaalde leveranciers, de weinig betrouwbare ramingen van de waarde van de opdrachten en van de vermoedelijke hoeveelheden, de niet-representatieve weging van de gunningscriteria en incoherenties bij de evaluatie van de offertes.

De uitwassen werden voor de werken ter hoogte van Grondwet in hoofdzaak verklaard door nieuw te sluiten opdrachten (+37,9 miljoen euro), een eerste dadingsovereenkomst met de aannemer (+163,8 miljoen euro) en een tussenkomst bij de afbraak-wederopbouw van het Zuidpaleis (+280,4 miljoen euro). In het kader van de dadingsovereenkomst heeft de aanbestedende overheid echter aanvaard onderaannemers van de aannemer te vergoeden, hoewel zij daartoe geen enkele contractuele verplichting had. Andere belangrijke supplementen zijn niet uitgesloten: de dadingsovereenkomst heeft niet alle eisen van de aannemer doen uitdoven en er zijn al bijkomende werken geïdentificeerd, maar nog niet becijferd.

Het Rekenhof stelt ook vast dat sommige prestaties verband houden met studies die noodzakelijk werden, omdat was nagelaten proeven uit te voeren of plannen te raadplegen. Het wijst erop dat de tijdelijke vennootschap BMN in sommige gevallen vergoed werd om haar initiële werk te herbeginnen of te vervolledigen. Opdat de bestelling regelmatig zou zijn, is het hoe dan ook belangrijk dat de prestaties verband houden met het voorwerp van de opdracht (wat niet altijd het geval was),

l'objet du marché pour que la commande soit régulière, ce qui, en l'espèce, n'est pas chaque fois le cas.

L'analyse du projet d'extension du réseau de transports en commun de haute performance vers le nord de Bruxelles met en lumière de multiples dysfonctionnements et défaillances dans la gestion et l'exécution du projet. La Cour des comptes relève des incohérences significatives entre les prestations réalisées et l'objet initial du marché d'études, ainsi qu'un manque de rigueur dans la planification et l'évaluation des risques.

Les marchés relatifs à la transformation des stations existantes et aux travaux connexes révèlent plusieurs lacunes dans leur gestion. Les erreurs de publicité, l'absence de mise en concurrence et les prolongations injustifiées de contrats illustrent un manque de rigueur et de transparence.

La Cour des comptes observe que ce marché d'études du gros œuvre a été lancé en avril 2011 alors que le rapport final de la SM BMN devant se prononcer sur l'opportunité de réaliser la nouvelle ligne Métro 3 n'a été remis que le 30 août 2012.

De plus, la Cour des comptes relève le lancement anticipé du marché d'étude du gros œuvre pour le tronçon Nord-Albert en avril 2011, bien avant que le rapport sur la faisabilité de la ligne ne soit rendu, le 30 août 2012.

Le projet de construction du tunnel sous le palais du Midi est un exemple des conséquences fâcheuses d'une planification inadéquate et d'une gestion déficiente. Les imprécisions initiales, l'absence d'analyses approfondies et les lacunes dans la préparation des dossiers ont entraîné une cascade de modifications, de retards et de surcoûts. La situation s'est envenimée en un litige juridique complexe entre la SM Toots et la STIB. La STIB a exploré divers scénarios pour surmonter ces obstacles, aboutissant à un accord transactionnel avec la SM Toots pour adopter une méthode alternative de construction. Toutefois, le projet reste entaché d'irrégularités en matière de marchés publics, de coûts indirects élevés, et d'enjeux d'indemnisation pour les parties affectées.

Sous-estimation incompréhensible des coûts, dépenses excessives évitables

Le projet de construction de la ligne de Métro 3 à Bruxelles, reliant Albert à Bordet, a vu ses coûts considérablement augmenter depuis son estimation initiale de 1,3 milliard d'euros en 2015, atteignant près de 4,8 milliards d'euros en 2024. Les dépenses déjà engagées pour les tronçons Nord-Albert et Bordet-Nord s'élèvent à 421,3 millions d'euros,

zelfs als voldaan is aan de reglementaire voorwaarden van nieuw opgedoken omstandigheden.

Bij de analyse van het project tot uitbreiding van het hoogperformante openbaarvervoernet naar het noorden van Brussel zijn tal van stoornissen en tekortkomingen aan het licht gekomen in het beheer en de uitvoering van het project. Het Rekenhof wijst op grote incoherenties tussen de uitgevoerde prestaties en de initiële doelstelling van de studieopdracht, en op een gebrek aan nauwgezetheid bij de planning en de risico-evaluatie.

De opdrachten om de bestaande stations om te vormen en de daarmee gepaard gaande werken vertonen veel hiaten in het beheer. Verkeerde bekendmakingen, geen mededinging en onverantwoorde contractverlengingen wijzen op een gebrek aan zorgvuldigheid en transparantie.

Het Rekenhof stelt vast dat de opdracht in verband met de studie betreffende de ruwbouw werd uitgeschreven in april 2011, terwijl het finale verslag van de tijdelijke vennootschap BMN, die zich moest uitspreken over de opportuniteit van de nieuwe metrolijn 3, pas klaar was op 30 augustus 2012.

Daarnaast merkt het Rekenhof op dat de studieopdracht voor de ruwbouw voor het traject Noord-Albert voortijdig werd uitgeschreven (in april 2011), aangezien het verslag over de haalbaarheid van de lijn slechts op 30 augustus 2012 klaar was.

De aanleg van de tunnel onder het Zuidpaleis is een voorbeeld van de spijtige gevolgen van een inadequate planning en ondoeltreffend beheer. De initiële vaagheden, het gebrek aan grondig onderzoek en de hiaten in de dossiervoorbereiding hebben tot een golf van aanpassingen, vertragingen en meerkosten geleid. De situatie escaleerde tot een complex juridisch conflict tussen de tijdelijke vennootschap Toots en de MIVB. De MIVB overwoog diverse scenario's om de moeilijkheden uit de weg te ruimen, en dat resulteerde in een dadingsovereenkomst met de tijdelijke vennootschap Toots en een alternatieve bouwtechniek. De onregelmatigheden op het vlak van de overheidsopdrachten, de hoge indirecte kosten en de schadeloosstellingen voor de getroffen partijen blijven echter een smet werpen op het project.

Onbegrijpelijke onderschatting van de kosten, en buitensporige uitgaven die vermeden hadden kunnen worden

De kosten voor de bouw van metrolijn 3 in Brussel, die het station Albert verbindt met het station Bordet, zijn aanzienlijk toegenomen sinds de initiële raming van 1,3 miljard euro in 2015: ze bedroegen in 2024 nagenoeg 4,8 miljard euro. Voor de aanleg van de trajecten Noord-Albert en Bordet-Noord bedragen de verrichte uitgaven

laissant un montant de 4,3 milliards d'euros de travaux à financer.

La Cour des comptes constate qu'au-delà du fait que le coût du métro n'a pas été estimé de manière prudente, ce coût estimé ne comprend ni la construction d'un nouveau dépôt, alors même que l'étude a soulevé son caractère indispensable, ni la transformation du tunnel de prémétro Albert- Gare du Nord en tunnel métro, alors même que l'étude a jugé impératif de modifier le tracé afin de permettre le passage de rames de métro à cause d'une courbe trop serrée dans le tracé originel du prémétro.

La Cour des comptes constate qu'en moins de quatre mois, l'estimation du coût des travaux pour le seul tronçon Nord-Albert a presque doublé, évoluant de 281,2 millions d'euros à 552,5 millions d'euros (creusement de l'arrière-gare du Nord compris), soit une augmentation de 271,3 millions d'euros (+96,5 %).

Le prémétro était, dès son origine, conçu pour être transformé à terme en métro. Une amorce de tunnel avait été construite afin d'en adapter le tracé et permettre le passage du métro. Cependant, malgré ces plans à long terme, des permis de bâtir ont été délivrés et des immeubles privés construits à deux endroits du tracé envisagé, rendant nécessaires les expropriations.

La Cour des comptes constate l'absence de comparaison entre la solution retenue et l'alternative historique. Si l'alternative historique impliquait le coût et le temps nécessaire aux expropriations, elle aurait cependant pu être moins coûteuse, plus rapide, plus simple à réaliser et présenter moins de risques de mise en œuvre et donc moins de risques de dérapages financiers et de calendrier. La Cour des comptes estime que le choix final du tracé aurait notamment dû tenir compte d'une comparaison de l'impact de chaque solution en termes de coût, de délais et de risques.

La Cour des comptes relève que l'étude d'opportunité présente un coût de réalisation au kilomètre étonnamment bas comparé à des projets similaires, tout en omettant des éléments essentiels comme la construction du dépôt de Haren et la modification du tunnel de prémétro, pourtant indispensables.

Réalisation du tronçon Nord-Albert: l'audit de la Cour des comptes montre que le partage de responsabilités flou, a conduit à des allongements de délais et des augmentations de coûts.

Projet Constitution: la Cour des comptes en conclut que la STIB n'a pas adopté une position prudente face aux différents résultats des essais pour estimer les coûts et les délais de réalisation du projet. Implicitement, les choix techniques ont également été adoptés sur la base du scénario le plus favorable. Ce faisant, la STIB a pris le risque

inmiddels 421,3 miljoen euro, wat betekent dat er nog 4,3 miljard euro aan werken te financieren zijn.

Het Rekenhof stelt vast dat de kosten van de metro niet met omzichtigheid werden geraamd en dat de bouw van een nieuwe, volgens de studie nochtans noodzakelijke stelplaats niet in de kosten is opgenomen, evenmin als de omvorming van de premetro-tunnel Albert-Noordstation in een metrotunnel, terwijl de studie toch oordeelde dat het tracé gewijzigd moest worden om doorgang te kunnen verlenen aan metrostellen, want er zit een te scherpe bocht in het oorspronkelijke premetrotracé.

Het Rekenhof stelt vast dat op minder dan vier maanden tijd de raming van de kosten voor louter het traject Noord-Albert bijna verdubbelde, van 281,2 miljoen euro naar 552,5 miljoen euro (inclusief het graven van het keerpunt Noord), wat neerkomt op een stijging met 271,3 miljoen euro (+96,5 %).

De premetro werd van bij het begin ontworpen om op termijn te worden omgevormd tot een metro. Het begin van een tunnel werd aangelegd om het tracé te kunnen aanpassen, zodat er metrostellen konden passeren. Ondanks die langetermijnplannen werden bouwvergunningen afgeleverd en private panden gebouwd op twee plaatsen langsheen het beoogde tracé, waardoor er onteigeningen nodig waren.

Het Rekenhof stelt vast dat de gekozen oplossing niet werd vergeleken met het historische alternatief. Het historische alternatief zou weliswaar kosten en tijd vergen voor de onteigeningen, maar misschien toch minder duur zijn, sneller, eenvoudiger te verwezenlijken en minder risico's inhouden bij de uitvoering, wat derhalve het risico op financiële ontsporing en op vertragingen zou beperken. Het Rekenhof is van oordeel dat de finale keuze van het tracé onder meer rekening had moeten houden met een vergelijking van de impact van elke oplossing in termen van kosten, termijnen en risico's.

Het Rekenhof wijst erop dat de opportuniteitsstudie een uitvoeringstarief per kilometer vermeldt dat opmerkelijk lager ligt dan bij vergelijkbare projecten, en dat voorbijgaat aan essentiële elementen zoals de bouw van de stelplaats in Haren en de omvorming van de premetro-tunnel, die nochtans noodzakelijk zijn.

Aanleg van het traject Noord-Albert: in de audit van het Rekenhof wordt aangetoond dat de verantwoordelijkheden niet duidelijk waren verdeeld, waardoor de werken langer duurden en de kosten stegen.

Project Grondwet: het Rekenhof concludeert dat de MIVB zich bij de raming van de kosten en uitvoeringstermijnen niet bedachtzaam heeft opgesteld ten opzichte van de diverse resultaten van de proeven. Implicit zijn de technische keuzes ook gemaakt op basis van het gunstigste scenario. Door een ongeschikte technische

que des problèmes surviennent pendant la phase d'exécution du fait d'un choix technique inapproprié au regard de la composition du sous-sol et, partant, le risque de surcoûts et de délais supplémentaires.

Des choix de tracé et de techniques de construction ciblés n'ont pas permis d'examiner en profondeur chaque alternative selon des principes d'économie et d'efficacité. Des plans de conception des chantiers Constitution, Gare du Nord et Nord-Bordet ont été établis et des techniques de percement des tunnels déterminées sans une connaissance suffisante de la topographie des sous-sols. Les archives de la Ville de Bruxelles et de la SNCB n'ont pas été consultées et les essais géotechniques n'ont pas été réalisés de manière complète au préalable. La mise au point du dossier d'adjudication du marché de génie civil du chantier Constitution a été précipitée par le pouvoir adjudicateur. Les avantages d'une construction du métro sous le palais du Midi ont été surestimés, sans évaluation des conséquences financières et des nuisances des travaux sur les nombreux occupants (écoles, commerces, clubs sportifs).

La dépendance excessive à certains fournisseurs, sans analyse économique approfondie, compromet la compétitivité et l'optimisation des coûts. De plus, les incohérences dans les critères de sélection et l'évaluation des offres, ainsi que l'absence de justifications pour la durée des marchés, soulignent des faiblesses structurelles dans la planification et l'exécution des projets.

L'analyse du projet d'extension du réseau de transports en commun de haute performance vers le nord de Bruxelles met en lumière de multiples dysfonctionnements et défaillances dans la gestion et l'exécution du projet. Les nombreuses modifications apportées en cours de route ont entraîné des surcoûts et des retards importants, remettant en question la viabilité économique du projet.

Le 21 décembre 2023, la Banque européenne d'investissement (BEI) et la Région de Bruxelles-Capitale ont conclu un accord de financement portant sur un prêt de 475 millions d'euros remboursable sur 25 ans pour financer en partie la transformation du prémétro entre les stations Gare du Nord et Albert en métro. Cette ligne de crédit offre une capacité de tirage sur une période de quatre ans dont l'utilisation est libre durant la période de tirage. Ceci signifie qu'elle ne doit pas correspondre à l'état d'avancement des projets sous-jacents. En revanche, l'accord de financement oblige, à terme, à ce que l'exécution des projets atteigne le double des volumes de tirage utilisés (la BEI ne pouvant contribuer qu'au maximum pour 50 % du financement des projets éligibles), soit un investissement d'au moins 950 millions d'euros. Cet accord de financement prévoit que les fonds devront être utilisés d'ici au 21 décembre 2027, ce qui semble difficilement

keuze te maken gelet op de samenstelling van de ondergrond, heeft de MIVB het risico genomen dat er problemen zouden opduiken in de uitvoeringsfase en dat er derhalve meerkosten en vertragingen zouden zijn.

Door de gerichte keuzes van tracé en bouwtechnieken kon niet elk alternatief grondig worden onderzocht vanuit het oogpunt van zuinigheid en efficiëntie. Er werden ontwerpplannen voor de bouwplaatsen Grondwet, Noordstation en Noord-Bordet opgesteld en tunnelboortechnieken bepaald zonder voldoende kennis van de ondergrond. Vooraf werden de archieven van de stad Brussel en de NMBS niet geraadpleegd en werden geen volledige geotechnische testen uitgevoerd. De aanbestedende overheid heeft het aanbestedingsdossier voor de opdracht voor burgerlijke bouwkunde voor de bouwplaats Grondwet overhaast opgesteld. De voordelen van de aanleg van de metro onder het Zuidpaleis werden overschat, zonder dat de financiële gevolgen en de overlast van de werken voor de vele gebruikers (scholen, winkels, sportclubs) zijn geëvalueerd.

Het feit dat de MIVB overmatig afhankelijk is van bepaalde leveranciers, zonder grondige economische analyse, brengt de concurrentie en de kostenoptimalisatie in het gedrang. Incoherenties in de selectiecriteria en bij de beoordeling van de offertes, alsook het feit dat de looptijd van de opdrachten niet wordt verantwoord, brengen de structurele zwakheden in de planning en uitvoering van de projecten onder de aandacht.

Bij de analyse van het project tot uitbreiding van het hoogperformante openbaarvervoernet naar het noorden van Brussel zijn tal van stoornissen en tekortkomingen aan het licht gekomen in het beheer en de uitvoering van het project. De talrijke wijzigingen die mettertijd werden aangebracht, hebben heel wat meerkosten en grote vertragingen teweeggebracht, waardoor twijfel is gerezen over de economische leefbaarheid van het project.

Op 21 december 2023 sloten de Europese Investeringsbank (EIB) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een financieringsakkoord over een lening van 475 miljoen euro, terugbetaalbaar op 25 jaar, om een deel van de omvorming van de premetro tot metro mee te financieren, namelijk het deel tussen de stations Noordstation en Albert. Die kredietlijn biedt een trekkingscapaciteit over een periode van vier jaar, waarbinnen de fondsen vrij mogen worden gebruikt. De benutting hoeft dus niet gelijk te lopen met de voortgang van de achterliggende projecten. Het financieringsakkoord legt op termijn evenwel de verplichting op dat de uitvoering van de projecten het dubbele bedraagt van het volume aan benutte trekkingsrechten (de bijdrage van de EIB mag maximaal 50% van de financiering van in aanmerking komende projecten bedragen), wat neerkomt op een investering van minstens 950 miljoen

réalisable compte tenu du retard pris dans l'exécution des travaux.

La Cour des comptes constate qu'une part importante (402,7 millions d'euros) des ressources financières apportées par Beliris pour financer le projet Métro 3 a déjà été utilisée par la STIB à d'autres fins comme l'y autorise l'avenant n° 15 à l'accord de coopération du 15 septembre 1993. Cet état de fait complique le financement futur du projet Métro 3. Selon l'article 5 de la convention du 27 septembre 2016 relative au financement du projet, la Région de Bruxelles-Capitale s'est en effet engagée à financer le solde du coût du projet Métro 3 sur ses fonds propres ou sur ceux de la STIB.

Le consortium, la SM Toots, impose sa transaction à la STIB, avec la bienveillance du gouvernement bruxellois

Le 26 août 2022, la SM Toots a annoncé un surcoût de l'ordre de 150 millions d'euros et un délai supplémentaire de huit ans par rapport à l'offre initiale pour achever les travaux sous le palais du Midi.

La STIB a considéré cette proposition de décompte excessive et a relevé qu'elle était dépourvue de toute justification. La SM Toots a opposé un refus à la demande de justifier les prix et la décomposition de son décompte. Le 9 novembre 2022, la STIB a mis la SM Toots en demeure de fournir les justifications attendues.

La Cour des comptes constate que la demande de la STIB à la SM Toots de justifier ses prix et décompte est légitime. En effet, la STIB n'a fait qu'appliquer l'article 80 des RGE. L'ordre donné modifie le métré des travaux à la suite des changements induits par la solution à mettre en œuvre, des postes apparaissant et d'autres disparaissant.

La Cour des comptes souligne que l'article 80 des RGE ne donne aucune latitude à l'adjudicataire de refuser d'exécuter le marché tel que modifié par l'adjudicateur, même en cas de désaccord sur les prix unitaires à convenir. Le cas échéant, l'adjudicateur arrête les prix unitaires nouveaux; l'adjudicataire conserve tous ses droits de contestation mais il est tenu de poursuivre le marché.

Le 25 mai 2023, le gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale a décidé de charger le conseil d'administration de la STIB de finaliser les négociations avec la SM Toots. La STIB et la SM Toots ont convenu d'un accord transactionnel dont

euro. Volgens het financieringsakkoord moeten de fondsen worden benut voor 21 december 2027, wat moeilijk haalbaar lijkt gelet op de vertraging die is opgelopen bij de uitvoering van de werken.

Het Rekenhof stelt vast dat een groot deel (402,7 miljoen euro) van de financiële middelen die Beliris inbracht om het Metro 3-project te financieren, al door de MIVB is gebruikt voor andere doeleinden, zoals toegestaan door bijakte nr. 15 bij het samenwerkingsakkoord van 15 september 1993. Die feitelijke toestand bemoeilijkt de toekomstige financiering van het Metro 3-project. Volgens artikel 5 van de overeenkomst van 27 september 2016 over de financiering van het project heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich er immers toe verbonden het saldo van de kosten van het Metro 3-project te financieren op eigen middelen of op de middelen van de MIVB.

Het consortium, de tijdelijke vennootschap Toots, legt zijn dading op aan de MIVB, met de welwillendheid van de Brusselse regering.

Op 26 augustus 2022 kondigde de tijdelijke vennootschap Toots aan dat de meerkosten zouden oplopen tot zo'n 150 miljoen euro en dat de werken onder het Zuidpaleis acht jaar langer zouden duren dan was vooropgesteld in de initiële offerte.

De MIVB vond de voorgestelde afrekening overdreven en wees erop dat er geen enkele verantwoording bij werd verschaft. De tijdelijke vennootschap Toots weigerde in te gaan op het verzoek om de afrekening te detailleren en de prijzen te verantwoorden. Op 9 november 2022 stelde de MIVB de tijdelijke vennootschap Toots in gebreke, omdat de verwachte verantwoordingen uitbleven.

Het Rekenhof stelt vast dat het verzoek van de MIVB aan de tijdelijke vennootschap Toots om de prijzen en de afrekening te verantwoorden, legitiem is. De MIVB heeft immers gewoon artikel 80 van de AUR toegepast. Het bevel dat werd gegeven, wijzigde de opmetingsstaat van de werken als gevolg van de wijzigingen die samenhangen met de toe te passen oplossing: sommige posten verdwenen en er werden nieuwe posten toegevoegd.

Het Rekenhof benadrukt dat artikel 80 van de AUR de opdrachtnemer geen enkele mogelijkheid biedt om te weigeren de opdracht uit te voeren zoals die door de opdrachtgever werd gewijzigd, zelfs als er onenigheid is over de af te spreken eenheidsprijzen. In dat geval bepaalt de opdrachtgever de nieuwe eenheidsprijzen. De opdrachtnemer behoudt zijn recht tot betwisting, maar is ertoe gehouden de opdracht voort uit te voeren.

Op 25 mei 2023 besliste de Brusselse Hoofdstedelijke Regering om de raad van bestuur van de MIVB te gelasten de onderhandelingen met de tijdelijke vennootschap Toots af te ronden. De MIVB en de tijdelijke vennootschap

les objectifs étaient principalement de:

- mettre un terme au litige relatif à la mise en œuvre du jet grouting, en ce compris les revendications du sous-traitant de la SM Toots;
- définir les modalités de reprise des travaux sous le palais du Midi en s'appuyant sur la variante technique d'exécution élaborée et proposée par la SM Toots;
- régler les modalités financières qui résultaient des modifications du marché, en ce compris l'indemnité du sous-traitant pour la partie jet grouting;
- accorder à la SM Toots une indemnisation pour les différends survenus par le passé dans le cadre de l'exécution du marché et solder une partie des décomptes en litige.

La transaction a été traduite en juillet 2023 dans une convention composée essentiellement de:

- l'avenant au marché d'un montant supplémentaire de 21.352.939,38 euros pour la réalisation des travaux sous le palais du Midi;
- la liquidation de revendications pour un montant de 73.562.309,09 euros;
- le retrait du périmètre du marché d'une part des travaux de modernisation ou de parachèvement des stations Lemonnier et Toots Thielemans et, d'autre part, des travaux de génie civil à réaliser après la mise en service du métro, pour un montant total de 34.449.814,64 euros;

Les commandes nécessaires à l'exécution du marché de génie civil attribué à la SM Toots tel que modifié par la transaction s'élèvent à un montant estimé hors révision de 406,7 millions d'euros (base 2023) en tenant compte des travaux retirés du périmètre du marché et qui feront l'objet d'un marché ultérieur.

La Cour des comptes relève que la transaction constitue un accord sur une partie des revendications de l'adjudicataire pour un montant indicatif de 73,6 millions d'euros. Les revendications portent sur les frais indirects, le supplément de frais indirects pour la réalisation de l'alternative, une indemnité covid, l'indemnisation de sous-traitants, d'autres revendications (perte de rendement, etc.) et des décomptes en litige relatifs à des travaux exécutés.

Toots sloten een dadingsovereenkomst die voornamelijk tot doel had:

- het geschil over de uitvoering van de jet grouting te beëindigen, met inbegrip van de claims van de onderaannemer van de tijdelijke vennootschap Toots;
- de regels voor de hervatting van de werken onder het Zuidpaleis vast te leggen en daarbij te steunen op de technische uitvoeringsvariant die werd voorgesteld en uitgewerkt door de tijdelijke vennootschap Toots;
- de financiële aspecten te regelen die voortvloeiden uit de wijziging van de opdracht, met inbegrip van de vergoeding voor de onderaannemer voor het jet grouting-gedeelte;
- een vergoeding toe te kennen aan de tijdelijke vennootschap Toots voor de meningsverschillen die in het verleden waren ontstaan over de uitvoering van de opdracht en een deel van de betwiste afrekeningen te salderen.

De dadings werd in juli 2023 omgezet in een overeenkomst met daarin voornamelijk:

- een bijakte bij de opdracht voor een bijkomend bedrag van 21.352.939,38 euro voor de uitvoering van de werken onder het Zuidpaleis;
- de vereffening van claims ten belope van 73.562.309,09 euro;
- de schrapping uit de opdrachtperimeter van een deel van de werken voor de modernisering of afwerking van de stations Lemonnier en Toots Thielemans enerzijds en van de werken van burgerlijke bouwkunde die gepland waren na de ingebruikname van de metro anderzijds, voor een totaalbedrag van 34.449.814,64 euro.

De bestellingen die noodzakelijk waren voor de uitvoering van de aan de tijdelijke vennootschap Toots gegunde opdracht voor werken van burgerlijke bouwkunde, zoals gewijzigd door de dadings, bedragen zonder herziening een geraamd bedrag van 406,7 miljoen euro (prijzen 2023), rekening houdend met de werken die uit de perimeter van de opdracht werden gehaald en die het voorwerp zullen uitmaken van een latere opdracht.

Het Rekenhof stipt aan dat de dadings een overeenkomst is over een deel van de claims van de opdrachtnemer, ten belope van een indicatief bedrag van 73,6 miljoen euro. De claims hadden betrekking op de indirecte kosten, het supplement aan indirecte kosten voor de uitvoering van het alternatief, een Covid-vergoeding, de vergoeding van onderaannemers, andere claims (rendementsverlies enz.) en de betwiste afrekeningen aangaande uitgevoerde werken.

La Cour des comptes constate cependant que l'accord transactionnel n'éteint pas l'ensemble des revendications dénoncées par l'adjudicataire. Au moment de l'accord transactionnel, de l'ordre de 120 des 200 revendications introduites restaient en souffrance, dont l'une porte sur la formule de révision des prix applicable au marché.

Dès lors, considérant que les travaux ne sont pas tous réalisés par la SM Toots, la Cour des comptes observe que le coût estimé de l'ensemble des travaux du projet Constitution est passé de 243,0 millions d'euros (base 2023) à un total estimé de 406,7 millions d'euros tandis que les coûts directs supplémentaires pour le palais du Midi s'élèvent à un montant de 21,4 millions d'euros.

La Cour des comptes estime que cette évolution des coûts des travaux est le résultat soit d'une réflexion insuffisante lors de sa préparation – par exemple le changement du gabarit des tunnels pour permettre le passage de tramways –, soit en raison d'un manque de connaissance du sous-sol.

La Cour des comptes constate que la STIB a ajouté le coût d'une rénovation lourde du palais du Midi, évaluée à 40 millions d'euros, pour la solution réalisée via la technique du jet grouting, de sorte que les scénarios soient comparables au niveau de l'état final du palais du Midi. Or, ce coût ne relève nullement du projet Métro 3. Le bâtiment appartenant à la Ville de Bruxelles, la Région n'a pas à prendre cette rénovation à sa charge dans le scénario de «jet grouting avec micropieux». En réalité, le scénario alternatif serait donc plus cher que le scénario initial.

La Cour des comptes relève encore que la STIB a indirectement indemnisé des sous-traitants de l'adjudicataire avec lesquels elle n'a pourtant aucun lien contractuel et envers lesquels elle n'a donc aucune obligation. Si cette indemnisation fait partie d'une transaction dans laquelle chaque partie a dû faire des concessions et renoncer à une partie de ses prétentions, l'ampleur de l'accord sur les seules revendications est déjà très élevée par rapport au montant d'attribution du marché (42,05 %).

La STIB fonde l'avenant modifiant le marché initial de génie civil conclu avec la SM Toots sur les articles 38/1 et 38/2 des RGE. La Cour des comptes considère que la STIB n'a pas respecté l'ensemble des conditions de ces articles.

Vu le changement de la technique d'exécution, la Cour considère que des concurrents à même d'exécuter le marché selon ces nouvelles conditions ou proposant une autre technique pouvant atteindre le résultat souhaité ont de facto été exclus de ce marché.

Het Rekenhof stelt echter vast dat de dadingsovereenkomst niet alle claims van de opdrachtnemer regelt. Op het moment dat de dadingsovereenkomst werd ondertekend, waren zo'n 120 van de 200 claims nog niet geregeld. Eén ervan had betrekking op de prijsherzieningsformule die van toepassing was op de opdracht.

Overwegende dat de werken niet allemaal door de tijdelijke vennootschap Toots worden uitgevoerd, stelt het Rekenhof vast dat de geraamde kosten voor alle werken van het project Grondwet zijn geëvolueerd van 243,0 miljoen euro (prijzen 2023) naar een totaal van naar schatting 406,7 miljoen euro, terwijl de bijkomende directe kosten voor het Zuidpaleis 21,4 miljoen euro bedragen.

Het Rekenhof is van oordeel dat die evolutie van de kosten van de werken ofwel toe te schrijven is aan een overhaaste voorbereiding (bv. de aanpassing van het tunnelprofiel opdat trams zouden kunnen passeren), ofwel aan gebrekkige kennis over de ondergrond.

Het Rekenhof stelt vast dat de MIVB de kosten van een ingrijpende renovatie van het Zuidpaleis (naar schatting 40 miljoen euro) heeft toegevoegd aan de uitvoering via jet grouting, om tot vergelijkbare scenario's te komen wat de uiteindelijke toestand van het Zuidpaleis betreft. Die kosten vallen echter geenszins onder het Metro 3-project. Aangezien het gebouw eigendom is van de stad Brussel, hoeft het gewest de kosten van die renovatie niet te dragen in het scenario van jet grouting met micropalen. Het alternatieve scenario zou in werkelijkheid dus duurder uitkomen dan het initiële scenario.

Het Rekenhof stipt nog aan dat de MIVB onrechtstreeks de onderaannemers van de opdrachtnemer heeft vergoed, hoewel de MIVB geen contractuele verbintenis met hen heeft en dus ook geen verplichtingen heeft ten aanzien van die onderaannemers. Die vergoeding maakt weliswaar deel uit van een dading waarbij elke partij toegevingen moest doen en een aantal eisen moest laten vallen, maar het akkoord dat louter de claims betreft, reikt al zeer ver in verhouding tot het gegunde opdrachtbedrag (42,05%).

De MIVB staft de bijakte tot wijziging van de initiële opdracht voor burgerlijke bouwkunde met de tijdelijke vennootschap Toots op basis van de artikelen 38/1 en 38/2 van de AUR. Het Rekenhof is van oordeel dat de MIVB niet alle voorwaarden van die artikelen in acht heeft genomen.

Omdat voor een andere uitvoeringstechniek werd gekozen, is het Rekenhof van oordeel dat concurrenten die de opdracht volgens de nieuwe voorwaarden konden uitvoeren of die een andere techniek konden voorstellen om tot het gewenste resultaat te komen, de facto uitgesloten werden van deze opdracht.

Pilotage caractérisé par un manque de transparence et de prudence, qui donne lieu à des difficultés de coordination

La Cour des comptes observe qu'en déléguant la maîtrise d'ouvrage à Beliris pour une partie du projet Métro 3, les risques liés à la coordination du projet ont été augmentés.

La gouvernance du projet repose aujourd'hui sur un Comité stratégique réunissant la STIB, Beliris, ainsi que des représentants du gouvernement bruxellois (ministre-président, ministres du Budget et de la Mobilité) et du gouvernement fédéral (ministre en charge de Beliris). Cette fragmentation génère parfois de nouvelles difficultés de coordination».

Le projet Métro 3 est marqué par une complexité organisationnelle due à la multiplicité des acteurs impliqués. Cette pluralité a conduit à des difficultés de coordination et à des dysfonctionnements, exacerbés par des rôles et responsabilités mal définis. Bruxelles Mobilité, bien qu'ayant initié certaines étapes, n'est pas le maître d'ouvrage principal, ce rôle ayant été transféré à la STIB. Elle a elle-même délégué une partie de la maîtrise d'ouvrage à Beliris. La communication et le partage d'informations entre les parties prenantes sont problématiques, entraînant des retards et des surcoûts.

La Cour des comptes constate que l'intérêt de prévoir une station de métro à la place Verboekhoven reposait principalement sur l'intermodalité entre le métro, le tramway et le RER. Pourtant, il n'y avait aucune gare RER à la place Verboekhoven, et cette éventualité n'était pas non plus intégrée dans les plans d'Infrabel. La Cour des comptes relève que cette station a été maintenue dans le projet et présentée en tant que station intermodale par la STIB alors que la SNCB et Infrabel n'ont jamais validé cette option.

La commission régionale de la Mobilité n'a pas été saisie systématiquement par le gouvernement bruxellois d'une demande d'avis sur le projet Métro 3 alors que les impacts de ce projet sont majeurs et peuvent remettre en cause d'autres investissements. Pour autant, les avis de la commission, le cas échéant d'initiative, ont alerté très tôt et à plusieurs reprises, sur des éléments cruciaux pour orienter les débats publics, et, spécialement, sur le manque d'informations et de transparence concernant le tracé, la planification, les coûts, les restructurations du réseau.

En raison de ces développements, extraits du Rapport de la Cour des comptes, nous demandons que la commission d'enquête examine et établisse la vérité sur:

Aansturing die gekenmerkt wordt door een gebrek aan transparantie en voorzichtigheid, waardoor coördinatieproblemen ontstaan

Het Rekenhof stelt vast dat de risico's inzake projectcoördinatie zijn toegenomen toen de MIVB het bouwheerschap over een deel van het Metro 3-project delegerde aan Beliris.

De projectgovernance berust nu bij een strategisch comité met daarin de MIVB, Beliris en vertegenwoordigers van de Brusselse regering (minister-president, minister van Begroting en minister van Mobiliteit) en van de federale regering (minister belast met Beliris). Die fragmentatie zorgt soms voor nieuwe coördinatiemoeilijkheden.

Het Metro 3-project wordt gekenmerkt door een organisatorische complexiteit die voortvloeit uit het grote aantal betrokken actoren. Dat leidde tot coördinatieproblemen en verstoringen, die nog versterkt werden door slecht gedefinieerde rollen en verantwoordelijkheden. Brussel Mobiliteit heeft weliswaar een aantal fases opgestart, maar treedt niet op als voornaamste bouwheer. Die rol werd immers overgedragen aan de MIVB, die op haar beurt een deel van het bouwheerschap delegerde aan Beliris. De communicatie en informatie-uitwisseling tussen de betrokken partijen verlopen problematisch, wat leidt tot vertragingen en meerkosten.

Het Rekenhof stelt vast dat het belang van een metrostation aan het Verboekhovenplein voornamelijk berustte op de intermodaliteit tussen metro, tram en GEN. Er was nochtans geen GEN-station aan het Verboekhovenplein en die mogelijkheid was ook niet opgenomen in de plannen van Infrabel. Het Rekenhof stelt vast dat de MIVB het betrokken station toch in het project heeft opgenomen en het voorstelde als een intermodaal station, terwijl de NMBS en Infrabel die optie nooit hebben gevalideerd.

De Brusselse regering heeft de Gewestelijke Mobiliteitscommissie niet systematisch om advies gevraagd over het Metro 3-project, hoewel de impact van dit project heel groot is en andere investeringen in gevaar kan brengen. Toch heeft de commissie in haar adviezen, waarvan sommige op eigen initiatief, zeer vroeg en herhaaldelijk alarm geslagen over elementen die van cruciaal belang waren voor de publieke debatten, met name het gebrek aan informatie en transparantie over het tracé, de planning, de kosten en de herstructurering van het netwerk.

Gelet op die bevindingen, ontleend aan het rapport van het Rekenhof, vragen wij dat de onderzoekscommissie het volgende onderzoekt en de waarheid vaststelt over:

- les responsabilités politiques et administratives dans toutes les défaillances du projet, de sa conception à ce jour;
- les conditions et la légalité d’attribution et d’exécution de tous les appels d’offres et des marchés publics du dossier Métro 3;
- le rôle et les responsabilités du consortium SM Toots, de la STIB et de Beliris dans ce fiasco;
- les choix financiers et techniques ayant conduit à une explosion des coûts;
- les atteintes à la transparence et au contrôle démocratique.

Françoise DE SMEDT (FR)
Oliver RITTWEGER de MOOR (FR)
Jan BUSSELEN (NL)

- de politieke en administratieve verantwoordelijkheden voor alle tekortkomingen van het project, van de ontwerpfase tot op heden;
- de voorwaarden en de wettigheid van de gunning en uitvoering van alle aanbestedingen en overheidsopdrachten in het Metro 3-dossier;
- de rol en verantwoordelijkheden van het door de tijdelijke vennootschap Toots gevormde consortium, de MIVB en Beliris in dat fiasco;
- de financiële en technische keuzes die tot een explosie van de kosten hebben geleid;
- de schendingen van de transparantie en democratische controle.

PROPOSITION**visant à instituer une commission d'enquête parlementaire sur la gestion du projet Métro 3, suite au rapport de la Cour des comptes***Article 1er*

Il est institué une commission d'enquête chargée

- d'examiner en profondeur la gestion du projet Métro 3, et notamment les problématiques suivantes:
 - Les responsabilités politiques et administratives dans les défaillances du projet;
 - Les conditions d'attribution et d'exécution des marchés publics;
 - Le rôle et les responsabilités du consortium SM Toots, de la STIB et de Beliris;
 - Les choix financiers et techniques ayant conduit à une explosion des coûts;
 - Les atteintes à la transparence et au contrôle démocratique.»
- de faire la complète transparence et d'examiner les actes de contrôle et la responsabilité du gouvernement et des gouvernements précédents dans ce dossier;
- d'élaborer des recommandations organisationnelles et/ou législatives, afin d'éviter autant que faire se peut une situation similaire dans le futur;

Article 2

La commission dispose de tous les pouvoirs qui découlent de l'article 28 de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux institutions bruxelloises et de l'article 40 de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles.

Elle exerce ses pouvoirs conformément aux dispositions de l'ordonnance du 19 juillet 2001 relative aux enquêtes parlementaires.

La commission peut:

- entendre toute personne qu'elle estime devoir faire comparaître;
- recueillir l'avis des autorités compétentes;

VOORSTEL**tot oprichting van een parlementaire onderzoekscommissie over het beheer van het Metro 3-project, naar aanleiding van het rapport van het Rekenhof***Artikel 1*

Er wordt een onderzoekscommissie opgericht die de opdracht krijgt om

- het beheer van het Metro 3-project, en inzonderheid de volgende problemen, grondig te onderzoeken:
 - de politieke en administratieve verantwoordelijkheden voor de tekortkomingen van het project;
 - de gunnings- en uitvoeringsvoorwaarden van de overheidsopdrachten;
 - de rol en verantwoordelijkheden van het door de tijdelijke vennootschap Toots gevormde consortium, de MIVB en Beliris;
 - de financiële en technische keuzes die tot een explosie van de kosten hebben geleid;
 - de schendingen van de transparantie en democratische controle.
- volledige transparantie te scheppen en de controlehandelingen en de verantwoordelijkheid van de regering en de vorige regeringen in dit dossier te onderzoeken;
- organisatorische en/of wetgevende aanbevelingen te formuleren, opdat een soortgelijke situatie zich in de toekomst niet meer kan voordoen;

Artikel 2

De commissie beschikt over alle bevoegdheden die voortvloeien uit artikel 28 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 en artikel 40 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Zij oefent haar bevoegdheden uit overeenkomstig de bepalingen van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende het parlementair onderzoek.

De commissie mag:

- elke persoon horen die zij meent te moeten doen verschijnen;
- het advies van de bevoegde instanties inwinnen;

- disposer de toutes les pièces qu'elle juge nécessaires à l'exécution de sa mission, notamment se faire communiquer toute étude commandée par les autorités régionales en la matière;
- charger un ou plusieurs expert(s) de procéder à des investigations et/ou études;
- procéder à des constatations sur place.

Article 3

Dans l'accomplissement de sa mission, la commission ne se substituera pas aux enquêtes du pouvoir judiciaire, ni aux enquêtes et procédures extrajudiciaires. Son enquête peut entrer en concours avec ces enquêtes et procédures, sans toutefois en entraver le déroulement.

Article 4

La commission est composée de quinze membres effectifs et de quinze membres suppléants, désignés par le Parlement conformément à la règle de la représentation proportionnelle des groupes linguistiques et des groupes politiques.

Elle désigne en son sein un président, trois vice-présidents et deux rapporteurs.

Les membres suppléants remplacent les membres effectifs du même groupe politique en cas d'absence justifiée.

Avant la réunion, le président de la commission est informé de ce remplacement qui vaut pour la durée de l'absence du membre effectif.

Article 5

Dans les limites budgétaires fixées par le Bureau, la commission peut prendre toutes les mesures nécessaires afin de mener son enquête avec toute l'expertise voulue.

A cet effet, elle peut faire appel à des experts et à des institutions spécialisées, au besoin dans le cadre d'un contrat de travail ou d'entreprise.

La durée de ces contrats ne peut excéder celle des travaux de la commission.

Article 6

La commission arrête un règlement d'ordre intérieur.

Les réunions de la commission sont publiques. Toutefois, celle-ci peut décider à tout moment de se réunir à huis clos.

- beschikken over alle stukken die zij nodig acht voor de uitoefening van haar taak, en zich inzonderheid alle studies laten bezorgen die ter zake in opdracht van de gewestelijke instanties zijn uitgevoerd;
- een of meerdere deskundigen aanstellen om onderzoek en/of studies uit te voeren;
- vaststellingen ter plaatse doen.

Artikel 3

De commissie treedt bij de uitvoering van haar opdracht niet in de plaats van de onderzoeken van de rechterlijke macht of van buitengerechtelijke onderzoeken en procedures. Haar onderzoek kan met die onderzoeken en procedures samenlopen, maar mag het verloop ervan niet hinderen.

Artikel 4

De commissie bestaat uit vijftien vaste leden en vijftien plaatsvervangende leden, die door het parlement worden aangesteld overeenkomstig de regel van de evenredige vertegenwoordiging van de taalgroepen en de politieke fracties.

Zij duidt onder haar leden een voorzitter, drie ondervoorzitters en twee rapporteurs aan.

De plaatsvervangende leden vervangen de vaste leden van dezelfde politieke fractie in geval van gewettigde afwezigheid.

De commissievoorzitter wordt voor de vergadering op de hoogte gesteld van die vervanging, die geldt zolang het vaste lid afwezig is.

Artikel 5

Binnen de door het Bureau vastgestelde budgettaire perken mag de commissie alle nodige maatregelen nemen om haar onderzoek met de gewenste deskundigheid te voeren.

Daartoe kan zij een beroep doen op deskundigen en gespecialiseerde instellingen, indien nodig op grond van een arbeids- of aannemingsovereenkomst.

De duur van die overeenkomsten mag de duur van de commissiewerkzaamheden niet overschrijden.

Artikel 6

De commissie stelt een huishoudelijk reglement vast.

De vergaderingen van de commissie zijn openbaar. Zij mag echter op elk ogenblik beslissen om met gesloten deuren te vergaderen.

Il est interdit aux membres de la commission, ainsi qu'aux personnes qui, à quelque titre que ce soit, l'assistent ou participent à ses travaux, de divulguer des informations communiquées lors des réunions à huis clos de la commission.

Article 7

La commission dépose son rapport dans les trois mois de son installation, sauf décision expresse de Parlement de lui accorder un délai supplémentaire pour déposer son rapport.

Françoise DE SMEDT (FR)
Oliver RITTWEGER de MOOR (FR)
Jan BUSSELEN (NL)

Het is de leden van de commissie alsmede de personen die haar, in welke hoedanigheid ook, bijstaan of aan haar werkzaamheden deelnemen, verboden de informatie te verspreiden die in de commissievergaderingen met gesloten deuren wordt meegedeeld.

Artikel 7

De commissie dient haar verslag in binnen drie maanden na haar installatie, tenzij het parlement uitdrukkelijk beslist om de commissie extra tijd te geven voor de indiening van haar verslag.